

mogen geld kosten. Je kunt de zaken niet vergelijken op grond van één brief van een burger in het AD voor de regio Utrecht, zoals de heer Terpstra doet. Het is flauw en bovendien beneden de waardigheid van deze Kamer om dingen op die manier met elkaar te vergelijken.

Ik ben er trots op dat wij de mogelijkheid hebben om zo'n parlementair onderzoek te laten doen. Ik ben er trots op dat een commissie een uitstekend rapport heeft uitgegeven. Ik ben er bovendien trots op dat de Eerste Kamer haar verantwoordelijkheid op zich neemt om evaluatief, zelfreflexief en zelfkritisch te durven zijn door te vragen wat de Eerste Kamer heeft bijgedragen aan het al dan niet verwezenlijken van de doelen die ten grondslag lagen aan privatiseringsdiscussies. Uiteindelijk wordt de relatie tussen de burger en de overheid hier beter van. Dat is in ieder geval de inzet van de fractie van GroenLinks. GroenLinks beveelt dus van harte aan dat de Kamer instemt met het advies van de commissie-Leijnse.

De voorzitter:

Het woord is aan de heer Van Boxtel, die zijn maiden-speech zal houden.

De heer Van Boxtel (D66):

Voorzitter. Op weg naar dit gestoelte kreeg ik bemoedigende ondersteuning van collega Hermans. Ik zal proberen om niet te stotteren.

Het gaat vandaag om een bijzondere kwestie. Tijdens het debatje van zojuist had ik al bijna de neiging om mij ermee te bemoeien. Ik heb besloten om maar even rustig in de bankjes te blijven zitten, omdat ik niet deelgenoot van de eerste fase was. De leden van de D66-fractie hebben het rapport van de commissie-Leijnse gelezen. Op 15 maart heeft D66 bij monde van mijn gewaardeerde collega Engels al aangegeven dat D66 helemaal geen bezwaar heeft tegen het inzetten van een onderzoek of een enquête. D66 is niet die mening toegedaan om het imago van de Eerste Kamer als zodanig op te krikken, maar omdat dit echt gaat over een onderwerp dat de moeite waard is om eens goed te bekijken. Op 15 maart jongstleden heeft collega Engels het advies van de SER, Overheid én markt: Het resultaat telt!, reeds aangehaald en gezegd dat dit een belangrijke rol hierbij moet spelen.

Ik herhaal in dit debat dat de fractie van D66 er voorstander van is om een onderzoek te doen in het verlengde van het rapport van de commissie-Leijnse. Ik vind nog steeds, ook als ik dat rapport lees, dat de scope groot is. Daarom wil ik in dit debat graag een discussie aanzwengelen over de wijze waarop de scope iets nader kan worden vastgesteld. Er wordt namelijk wel een raamwerk met allerlei voorbeelden aangehaald, maar het gaat ook om de vraag of wij appels met peren kunnen vergelijken en op welke wijze wij dit precies gaan doen. Gaat het ook over de oude privatiseringen, de verzelfstandigingen, van de afgelopen drie decennia? Dat is nogal wat. Graag krijg ik daar nog iets meer helderheid over.

D66 neemt ook enkele in het oog springende voorbeelden en bekijkt of hieruit lessen voor de toekomst te trekken zijn. Tevens moet stilgestaan worden bij de vraag wat er zou zijn gebeurd, als er niet geprivatiseerd of verzelfstandigd zou zijn. Die omkering, namelijk: stel je voor dat wij het niet gedaan hadden, kom ik niet echt tegen. Ik geef de onderzoekscommissie mee om met goed feitenonder-

zoek of aan de hand van historisch materiaal in ieder geval bij benadering een antwoord op deze vraag te vinden.

In de commissie-Leijnse zat ook een D66-senator, maar in deze nieuwe periode voel ik mij vrij om de vinger te leggen op de zere plek binnen de aanbevelingen in het rapport van de commissie. Ik vind het namelijk ongelukkig dat Europa buiten beschouwing wordt gelaten. Collega Postema, die ik overigens feliciteer, maakte daar zojuist een opmerking over. Hij snoerde die wat in door te zeggen dat er wel gekeken moest worden naar wet- en regelgeving, als ik het tenminste goed heb verstaan. Ik vind dat wij om meerdere redenen geen puur naar binnen gerichte onderzoeksanalyse zouden moeten doen. Alle onderzoeken hebben plaatsgevonden in een tijd en in een fase waarin de relatie met de Europese Unie de wet- en regelgeving en de andere ontwikkelingen een rol hebben gespeeld. Mijn dringende vraag is om met een open vizier te blijven kijken naar onze participatie in de Europese Unie.

Wij zitten niet te wachten op een mogelijke politieke ex post afrekening van in het verleden ingeslagen wegen of gemaakte keuzes. Ieder tijdsgewricht brengt zijn eigen afwegingen mee. Het onderzoek moet dus ook gericht zijn op de toekomst. Ik heb al gezegd dat het advies van de SER daar een belangrijke rol in speelt. Daarna is er nog een ander rapport verschenen dat ik nu aan de voorzitter uitreik. Ik verzoek hem om dit de eventuele voorzitter van een onderzoekscommissie ter hand te stellen. Het rapport heet Ordening op Orde, Een sociaal-liberale visie op de verhouding mens, markt en overheid van de Mr. Hans van Mierlo Stichting en stamt uit april 2011.

De heer Thissen (GroenLinks):

Heeft de heer Van Boxtel dit rapport ook als pdf-bestand? Dan zouden wij het allemaal graag ontvangen op onze iPad. Als dit niet zo is, zouden wij graag een hard copy krijgen van de Mr. Hans van Mierlo Stichting.

De heer Van Boxtel (D66):

Prima. Ik zal ervoor zorgen dat het rapport in een grotere oplage aan de Eerste Kamer wordt gestuurd.

Het interessante in dit rapport is dat er een ordeningsprincipe wordt toegevoegd aan de ogenschijnlijk tweedimensionale ordening, namelijk de markt aan de ene kant en de overheid aan de andere kant. Ik heb zelf ooit in de Tweede Kamer de slogan gehanteerd: markt waar markt kan en overheid waar overheid moet. In dit rapport wordt gezegd dat je bij het ordeningsprincipe "mensen onderling" moet stilstaan. Wat kunnen mensen zelf doen? Wat kan de markt doen? Wat moet je aan de bureaucratie van de overheid overlaten? In dit decennium van digitalisering en voortgaande individualisering – niet te verwarren met egoïsme – is de toegevoegde notie "mensen onderling" een buitengewoon interessante. Wij geloven namelijk in de eigen kracht van mensen. Het begrip "mensen onderling" is dus niet te verwarren met de min of meer gesloten maatschappelijke bolwerken en ook niet met een ondoor- dringbaar maatschappelijk middenveld dat wij tot ver in de vorige eeuw kenden. Je moet aan mensen onderling eisen kunnen stellen in termen van toegankelijkheid, toerusting, transparantie en verantwoording. Vaak wordt gesteld dat er zonder een sterke overheid geen goed functionerende markt is, maar zonder adequaat toegeruste, onderling betrokken mensen hebben beide een probleem.

Het lijkt nu alsof de commissie-Leijnse alleen wil kijken naar de relatie tussen de individuele burger en de rijksoverheid. Ik vind dat een heel ingewikkelde inperking,

want de maatschappelijke werkelijkheid is veel meer dan alleen die eendimensionale relatie.

Ik zeg dit omdat wij op vele plekken in de huidige samenleving weer zoeken naar high trust in plaats van low trust, naar vloeibaarheid in plaats van stroperigheid en naar ambitie en ruimte in plaats van verlamming. Dat gebeurt vaak bij de gratie van het organisatievermogen van mensen onderling, maar dat lijken wij nu helemaal buiten beschouwing te laten. Zeker als wij lessen voor de toekomst willen trekken, kunnen wij daar niet zomaar aan voorbij gaan.

Wij hebben geen ideologische hang-ups over privatisering of verzelfstandiging. Ik haal in dit verband Frits Bolkestein aan. In zijn laatste boek, *De intellectuele verleiding* – gevaarlijke ideeën in de politiek, schrijft hij: vooropgestelde ideeën beperken het waarnemingsvermogen. Ik vind dat een heel mooie quote. Iedereen kan hem terugvinden op blz. 292. Ik zal mij verder niet aan recensie wijden; daarvoor verwijs ik naar *De Groene Amsterdammer*. Ik hoop dat dit onderzoek noch de bevrediging zal zijn voor het vaak de kop opstekende romantische verlangen naar vroeger toen alles beter was, het nostalgisch verlangen naar de terugkeer van de dorpspomp, noch de bevrediging van het verlangen van een "free for all"-samenleving waarin het recht van de sterkste of de rijkste zegeviert. Dit onderzoek moet leiden tot een kader waarbinnen een vrije en op duurzaamheid gerichte samenleving tot verdere ontwikkeling en ontplooiing kan komen.

De leden van de D66-fractie zullen naar alle waarschijnlijkheid niet voor een plek in de onderzoekscommissie opteren, hoe graag zij dit ook zouden doen, al was het maar om dit sociaal-liberale geluid binnen het onderzoek te laten klinken. De fractie van D66 is buitengewoon verheugd over het feit dat zij van twee naar vijf zetels is gegaan, maar ook met vijf bezette zetels is het stevig aanpoten om aan alle debatten mee te kunnen doen. Had de fractie zes zetels gehad, dan was dit wellicht een eenvoudige afweging geweest, maar dat is niet het geval. De fractie van D66 vertrouwt er overigens echt op – en hierbij kijk ik naar alle collega's – dat deze inbreng in de onderzoekscommissie, zo die er komt, voldoende een rol zal spelen. Uiteraard zullen wij de resultaten in deze Kamer altijd weer bespreken en een finaal oordeel daarover geven.

De voorzitter:

Mijnheer Van Boxtel, dank u wel. Ook al bent u al jaren geverseerd op het Binnenhof, dit was toch uw maiden-speech. Alweer vele jaren ligt uw hoofdfunctie bij een grote zorgverzekeraar, die u in de meest letterlijke zin voor een groot publiek uw stem hebt gegeven. U spreekt namelijk zelf de commercials van Menzis in.

U bent zeer vertrouwd met de Haagse politieke arena. Tussen 1994 en 1998 was u lid van de Tweede Kamer, waarvan drie jaar als vicevoorzitter van de fractie van D66. Op 27-jarige leeftijd was u al lid van het hoofdbestuur van D66, maar wij weten dat D66 als een heel jonge partij begonnen is.

U kreeg publieke bekendheid als minister van Grote Steden- en Integratiebeleid in het laatste kabinet-Kok. In deze functie was u aan het begin van deze eeuw verantwoordelijk voor de coördinatie van de aanpak van de toen verwachte millenniumproblemen, die zich gelukkig niet op grote schaal hebben voorgedaan.

U hebt in deze Kamer meermalen wetsvoorstellen verdedigd, niet alleen als minister maar ook als Tweede Kamerlid. Met succes verdedigde u destijds in deze Kamer

het initiatiefwetsvoorstel over medische keuringen. Als senator moet u leren leven met de beperking dat de Eerste Kamer geen wetsvoorstellen kan initiëren of amenderen, maar wij weten uit ervaring dat de invloed van Kammerleden daarmee niet minder hoeft te zijn. Ik wens u daarom ook een vruchtbare tijd toe als lid van de Eerste Kamer.

Ik begrijp van de heer Van Boxtel dat hij in heel Europa de eerste minister met een eigen website was. Vandaag hebben wij daar nog een primeur aan toegevoegd. Op die manier blijven wij in de primeursfeer.

De heer **De Lange** (OSF):

Mijnheer de voorzitter. Sinds een aantal jaren is privatisering in de mode. Sterker nog, privatisering is in brede kring onderdeel van de ideologie en daarmee dus politiek correct. Een onbevooroordeelde intellectuele discussie vindt hierover dan ook zelden plaats. Is privatisering ook onder alle omstandigheden effectief? Mijn fractie is geneigd om die vraag met een hartgrondig nee te beantwoorden. Een grondig, en vooral ook onafhankelijk onderzoek naar de na- en voordelen van privatisering is daarom naar onze mening hoogstnoodzakelijk.

Naar de mening van de OSF dient een nationale samenleving onder alle omstandigheden greep te houden op alle activiteiten die voor de samenhang in het dagelijks functioneren van de samenleving van essentieel belang zijn. Mede om die reden is het voor de meesten van ons tamelijk vanzelfsprekend dat wij de Belastingdienst en de krijgsmacht niet privatiseren. Hoe vanzelfsprekend is het echter om onze gezondheidszorg, onze energievoorzieningen en ons openbaar vervoer wél te privatiseren? Als men de ideologische bril namelijk even afzet, kan men wel degelijk grote nadelen onderkennen van diverse privatiseringsacties uit het recente verleden.

Zonder nu volledig te willen zijn, noem ik een aantal in het oog springende bezwaren tegen de privatisering van wat in het verleden vaak overheidszaken waren. Het eerste bezwaar betreft het feit dat de beloningsstructuur van de bestuurders van geprivatiseerde organisaties op grote schaal uit de hand gelopen is. Bestuurders beroepen zich graag op de internationaal gebruikelijke beloningen in het bedrijfsleven, om hun eigen excessieve honoraria te rechtvaardigen. Dat hun kansen op de internationale arbeidsmarkt niet zo vanzelfsprekend zijn als zij zelf graag doen geloven, wordt het liefst buiten beschouwing gelaten. Ik zal u niet vermoeien met voorbeelden.

Het tweede bezwaar betreft de noodzaak om bij de overheid hooggekwalificeerde expertise, ook op terreinen waar privatisering heeft plaatsgevonden, te behouden. Mijn fractie meent dat zorgen daarover op zijn plaats zijn. Als een private onderneming een grote kennisvoorsprong op de overheid krijgt, op een terrein dat voor de burger essentieel is, is misbruik nooit ver weg. Met name op het gebied van internetveiligheid moet men zich zeer kritisch opstellen. Zowel bij de centrale overheid als bijvoorbeeld bij de provincie Noord-Holland is sprake van situaties die ronduit tenenkrommend zijn. De burger heeft recht op iets meer dan incompetentie.

Een derde punt betreft de perceptie van de burger; die is uitermate belangrijk. De burger verzet zich met grote regelmaat, vooral gevoelsmatig, tegen een situatie waarin private partijen naar zijn idee zonder adequaat toezicht van de overheid met zijn essentiële belangen omgaan. Op